

реалії та перспективи розвитку. – 2009. – Вип. – 21. – С. 45 – 49.

³ Гуйванюк М. Українська літературна інтелігенція у політичному житті галичини кінця ХІХ – початку ХХ ст.: за матеріалами щоденої газети «ДІЛО» (1890 – 1914 рр.) / Микола Гуйванюк // Питання історії України. Збірник наукових статей. – Чернівці: Технодрук, 2012. – Т. 15. – С. 141 – 145.

⁴ Діло (Львів). – 1890. – Ч. 36. – 15 (27 лютого). – С. 1.

⁵ Діло (Львів). – 1894. – 13.09; 20.09; 22.09; 30.09. Цит. за Шологон Л. Публіцистичні праці як джерело до вивчення освітнього життя українців Східної Галичини другої половини ХІХ – на початку ХХ ст. // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету. Історія. – 2009. – Вип. 3. – С. 289.

⁶ Діло (Львів). – 1893. – Ч. 24. – 1 (13 лютого). – С. 1.

⁷ Діло (Львів). – 1907. – Ч. 151. – 4 липня. – С. 2.

⁸ Діло (Львів). – 1908. – Ч. 174. – 5 серпня. – С. 2.

⁹ Діло (Львів). – 1910. – Ч. 194. – 1 вересня. – С. 1.

¹⁰ Діло (Львів). – 1890. – Ч. 36. – 15 (27 лютого). – С. 1.

¹¹ Діло (Львів). – 1893. – Ч. 19. – 25 січня (6 лютого). – С. 2.

¹² Діло (Львів). – 1907. – Ч. 15. – 19 січня (1 лютого). – С. 3.

¹³ Діло (Львів). – 1907. – Ч. 16. – 20 січня (2 лютого). – С. 1.

¹⁴ Діло (Львів). – 1910. – Ч. 147. – 5 липня. – С. 2.

¹⁵ Діло (Львів). – 1910. – Ч. 117. – 28 мая. – С. 1.

¹⁶ Діло (Львів). – 1890. – Ч. 182. – 13 (25 серпня). – С. 1.

¹⁷ Діло (Львів). – 1891. – Ч. 193. – 28 серпня (9 вересня). – С. 1.

¹⁸ Діло (Львів). – 1894. – Ч. 8. – 12 (24 січня). – С. 1.

¹⁹ Діло (Львів). – 1898. – Ч. 17. – 22 січня (3 лютого). – С. 1.

²⁰ Діло (Львів). – 1895. – Ч. 18. – 18 січня. – С. 1.

²¹ Діло (Львів). – 1895. – Ч. 69. – 26 марта (7 цвітня). – С. 2.

²² Діло (Львів). – 1891. – Ч. 30. – 7 (19 лютого). – С. 2.

²³ Діло (Львів). – 1895. – Ч. 264. – 25 падолиста (7 грудня). – С. 3.

²⁴ Діло (Львів). – 1903. – Ч. 198. – 3 (16) вересня. – С. 1.

²⁵ Діло (Львів). – 1896. – Ч. 52. – 6 (18 марта). – С. 1.

²⁶ Діло (Львів). – 1897. – Ч. 53. – 6 (18) марта. – С. 1.

²⁷ Діло (Львів). – 1904. – Ч. 50. – 3 (16) марта. – С. 2.

²⁸ Діло (Львів). – 1908. – Ч. 246. – 31 жовтня. – С. 4.

²⁹ Діло (Львів). – 1912. – Ч. 33. – 10 лютого. – С. 1.

³⁰ Діло (Львів). – 1912. – Ч. 211. – 18 вересня. – С. 1.

³¹ Діло (Львів). – 1913. – Ч. 9. – 15 січня. – С. 1.

³² Діло (Львів). – 1901. – Ч. 4. – 5 (18) січня. – С. 1.

³³ Діло (Львів). – 1907. – Ч. 125. – 18 червня. – С. 3.

УДК 94(477)«1917»:322.25

© Вадим Філінюк
(Кам'янець-Подільський)

УКРАЇНСЬКИЙ «АНТЕЇЗМ» ТА РЕВОЛЮЦІЙНІ ПОДІЇ В ДОБУ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ

У статті зроблено спробу розкрити вплив світоглядних позицій українського селянства, передусім особливості архетипу землі на розвиток революційних подій у Наддніпрянській Україні в період Центральної Ради.

Ключові слова: історія, повсякденність, селяни, менталітет, аграрні відносини, революція, Наддніпрянська Україна.

В.Филинюк

Украинский «антеизм» и революционные события в период Центральной Рады

В статье сделана попытка раскрыть влияние мировоззренческих позиций украинского крестьянства, особенно архетипа земли на развитие революционных событий в Надднепрянской Украине в период Центральной Рады.

Ключевые слова: история, повседневность, крестьяне, менталитет, аграрные отношения, революция, Надднепрянская Украина.

V.Filinyuk

Ukrainian «Anteyizm» and Revolutionary Events During the Period of Central Council

The paper attempts to reveal the influence of ideological positions of the Ukrainian peasantry, especially the archetype of land for the development of the revolutionary events in Dnieper Ukraine during the Central Council.

Key words: history, everyday life, peasants, mentality, agrarian relations, revolution, Naddnepriansky Ukraine.

Кризові явища в історичній науці у середині ХХ ст. виявили глибокі прогалини теорії і методології історії. Назріла необхідність тримання нових методологічних засад, які могли б стати інструментом для пошуку відповідей на поставленні часом питання вивчення минулого. Наукові пошуки дослідників зумовили звернення до теоретико-методологічних напрацювань школи «Анналів» і соціальних наук. Як наслідок, симбіоз історії з іншими соціальними та гуманітарними науками спричинив низку нових напрямків, які, користуючись різноплановими методами, прийомами та принципами дослідження, роблять можливим відкриття «нових» історичних картин світу.

Теоретичні дискусії, що розгорнулися в академічному середовищі, посприяли переходу від моністичної до плюралістичної інтерпретації ми-

нулого, що супроводжувалось актуалізацією не-класичної й постнекласичної моделей історичної практики¹. За влучним виразом М. Фуко, «...проблема історичного аналізу полягає вже не в тому, щоб дізнатися, якими шляхами могла встановитися безперервність історії, яким чином один і той же задум міг зберегтися і утворити єдиний горизонт для таких різних і послідовно змінюваних один одного смислів, який спосіб дії і яку опору передбачає низка передач історичного досвіду, оновлень, забуття і повторів, яким чином основа може поширювати своє панування за межі самого себе аж до безкінечності, – проблема вже не в традиції і наслідку, а у вираженні і кордоні; це вже не проблема основи, що вічно продовжує своє існування, це проблема перетворень, що розцінюють-ся як основа, і оновлення основи, це проблема історії думок та переживань»².

Саме у такі рамки, поміж інших напрямків, стала вписуватися й історія повсякденності, що дозволяє дослідникам «повернути» людину в історію, при цьому не втрачаючи науковості. Історія повсякденності поглибила дослідницький інтерес до пересічної людини як об'єкта вивчення, посилила власне антропологізацію історико-наукових досліджень³. Вивчення повсякденності дозволило глибше проникати в історичний процес, по-новому поглянути на нього передусім завдяки тому, що вивчається досвід пересічних людей, звичні, повсякденні практики їх поведінки, які залишалися непоміченими через свою очевидність і буденність⁴.

В Україні, під впливом досліджень західних вчених, присвячених соціокультурній і соціальній історії, інтерес до зазначених студій набув нового імпульсу наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.

Мета даної розвідки полягає у спробі проаналізувати вплив світоглядних позицій українського селянства, передусім архетипу землі на розвиток революційних подій у Наддніпрянській Україні в період Центральної Ради.

Доречно наголосити, що означена тема вже стала предметом наукових рефлексій вітчизняних і зарубіжних дослідників, які зробили спробу проаналізувати значення та вплив світоглядних принципів селянства на розвиток революційних подій на більшості українських земель.

На нашу думку, важливо відзначити науковий доробок Р. Додонова, О. Удода та М. Фуко, які предметом своїх студій зробили когнітивні процеси людської психіки і теоретичне обґрунтування предметного поля ментальності та соціальної психології.

В. Лозовий, О. Михайлюк, Ю. Присяжнюк та В. Храмова проаналізували ціннісні орієнтири українського селянства кінця ХІХ – початку ХХ

ст. у рамках категорій: влада, держава, культура, суспільство.

Важливими є висновки, сформовані О. Реєнтом, І. Хмілем та І. Куташевим, про значний вплив Першої світової війни на свідомість українського селянства. Зокрема, дослідники обґрунтовують тезу про те, що війна зумовила значний дисбаланс суспільної свідомості, що відбився у деструктивній поведінці в період революції.

Надзвичайно цінними з точки зору методології є роботи російських істориків: В. Булдакова, Д. Горіна, О. Горяїнової. Науковці, спираючись на значний фактичний та теоретичний матеріал, дійшли висновку, що в революційних умовах залишене «напризволяще» селянство не знайшло іншого вибору, як вдатися до архаїчних, патріархальних норм поведінки, які гарантували їм виживання за будь-яких умов.

Однак запропоновані теоретичні положення, висновки та узагальнення потребують додаткових комплексних досліджень та уточнень, котрі допоможуть з'ясувати низку питань, які ще залишилися нез'ясованими.

Як відомо, при формуванні психіки народу величезну роль відіграє колективне несвідоме⁵, що визначає його соціальну поведінку та обумовлює ставлення до різних процесів суспільного життя⁶. Зміст колективного несвідомого не здобувається протягом життя одного індивіда. Він формується на основі природжених ідей, символів, смислів – так званих архетипів, які відіграють в історії людства роль конструктивного начала, що забезпечує смисловий зв'язок між генераціями, епохами, етносами⁷.

Життєвий досвід сприяє тому духовному досвіду, який формує схильність народів до певних ментальних форм⁸. Оскільки багатівкове життя українського етносу було пов'язане із землею, це дає нам право стверджувати про присутність в українському менталітеті архетипу землі, що проходить крізь увесь масив історії української духовності, від язичницьких обрядів землеробства до християнських цінностей та козацьких ідеалів вільного хутора⁹.

Етноментальний антеїзм (архетип землі) зародився в традиційному селянському способі життя українців у хліборобському характері їх праці¹⁰. Увесь уклад життєдіяльності українських хліборобів ідеально адаптований до однієї й тієї ж території і детермінований природними циклами та сільськогосподарським календарем. У процесі сільськогосподарських занять і пов'язаних з ними обрядів сформувалася більшість основних ментальних рис українства. Оскільки весь процес життєдіяльності селянина зациклювався на землі, все, що було пов'язане з нею, набувало для українця священного значення¹¹. «У землероба немає кро-

ку, немає вчинку, немає думки, які б не належали землі... Вона забрала його у свої руки без залишку, усього і цілком...»¹².

Протягом століть владні структури в Україні не були константними, стабільними, тоді як земля залишалась інваріантною цінністю при усіх перетвореннях влади¹³. Відтак український селянин вважав свою землю унікальною, оскільки лише він міг її знати, любити, володіти нею. Аграрна соціально-економічна система надавала землі особливої вартості, яка не мала еквіваленту. До того ж хліборобська праця декількох поколінь поспіль надавала цій цінності щось особистіше, майже сентиментальне. Для селян особливо важливими були три базові засади економічного та духовного життя: бути вільними, їсти свій хліб та поважати природу¹⁴, а «ідеальними» для хліборобів були господарі, що вели свою справу зусиллями власних родин на своїй землі¹⁵.

Звідси випливає, що для сільських жителів якісним виміром їхнього повсякденного життя була фізична праця. Саме фізичною працею визначався рівень суспільної значущості особи в селянському світогляді. Власне, з таких позицій, значною мірою пояснюється презирство, з яким селяни ставилися до поміщиків, чиновників, фабричних робітників, інтелігентів, вбачаючи в них «ледарів»¹⁶. Основними «винуватцями» усіх їхніх бід вони вважали поміщиків і дворян, які захопили «Божий дар» (землю. – *В.Ф.*) і наживаються з селянської праці¹⁷. Водночас, як відзначав Б. Грінченко, «селянин поміщика не любить, глузує з нього, але ж і заздрить йому, тому, що він бачить, що той має більш права і більший достаток»¹⁸, на які поміщик, за селянським світобаченням, не заслуговує.

Українське селянство вступило у посткріпосницьку епоху, загалом зберігаючи в своєму етнонаціональному «серці» ментально-світоглядні вимоги традиційного суспільства. Підтвердженням такої констатації може служити цілковита переконаність землеробів-трударів у доцільності й справедливості «чорного переділу», котру майже в незмінному вигляді спостерігаємо з часу Столипінської аграрної реформи і аж до 1917 р.¹⁹.

Однак існувала дуже важлива перепона на шляху здійснення селянських мрій «землі і волі». Цією перепорою була держава. Можна стверджувати про амбівалентне ставлення селян до держави та влади.

З одного боку, в селян були причини для невдоволення, але не політичним ладом, адже селянину важко було уявити собі інший спосіб правління. Існуючий режим цілком його влаштував, тому що був йому зрозумілий із досвіду власного домашнього укладу, організованого за тією ж

моделлю. Уряд не може бути поганим чи добрим, він може бути лише сильним або слабким, причому краще, щоб сильним. Уряд повинен бути владним і сильним – тобто здатним домагатися беззастережної слухняності населення²⁰. Однак, з другого боку, влада для українського селянства завжди була чужою і деспотичною. Вона завжди для українців виявлялася у формі насильства, якому потрібно було коритися лише зі страху, а не з волі. Тому цілком природними були в середовищі селянства недовір'я, нехтіть, ворожість до влади (до влади селяни передусім відносили: поміщиків, поліцію та бюрократів. – *В.Ф.*)²¹.

Досить сильно на селянську свідомість вплинула Перша світова війна²², яка лягла важким тягарем на плечі українського люду²³. Тотальний характер війни з її несподіваними поворотами та катаклізмами, величезною кількістю полонених, загиблих і скалічених людей – усе це впливало на суспільну свідомість²⁴ й об'єктивно вносило в неї дисбаланс. З фронту стала поверталася велика кількість озброєних солдатів, для яких убивство ворога стало буденним явищем²⁵, а моральні норми та заборони мирного часу розмивалися. Натомість поширювалися різні форми асоціальної поведінки, зокрема озлобленість і зневажливе ставлення до чужого життя та власності. Війна спричинила переосмислення селянством системи цінностей, способу мислення та дії, своєї ролі в суспільстві, ставленні до релігії, держави та влади²⁶. У селянському світобаченні почало переважати агресивне ставлення до держави і влади, які не відповідали їхньому ідеалу. Водночас мрії про бажане суспільство стали виходити за рамки ілюзій та почали визначати суспільну поведінку населення²⁷. Агресія стала буденним явищем і засобом досягнення певної мети (в нашому випадку правом володіти землею – *В.Ф.*)²⁸.

Повалення самодержавства та прихід до влади Тимчасового уряду і Центральної Ради у 1917 р. зумовили новий період в історії України і всієї Східної Європи загалом. У цей час у свідомості українського селянства стали дедалі більше виявлятися дві тенденції. По-перше, селяни сприйняли події кінця лютого – початку березня як «другу Пасху»²⁹. Всюди запанувала атмосфера свята. Проводилися сходи, різного роду збори, мітинги, хресні ходи на підтримку Центральної Ради тощо. За цих обставин у селянському середовищі зародилася надія, що «своя» влада здійснить і задовольнить споконвічні мрії та сподівання (наділення землею)^{30, 31, 32}. По-друге, влада стала втрачати ореол сакральності, а разом із ним і свій авторитет. Це стало, в першу чергу, результатом кризи монархічної свідомості селян в умовах дискредитації в їхніх очах правлячого монарха. На думку

О. Ахієзера, цар перетворився на «антитотем», з яким пов'язувалися всі нещастя – безперечно, не без впливу революційної пропаганди³³.

Революційна ейфорія тривала недовго. Втративши віру в «свою» владу, принижене і ображене селянство залишилося наодинці зі своїм історичним досвідом, у якому не було місця ні парламентаризму, ні правам особистості³⁴. Водночас, спостерігаючи слабкість влади і не маючи внутрішнього стримуючого стержня у вигляді сакральності владного режиму, українське селянство розпочало здійснювати на свій розсуд розподіл земельної власності, не бажаючи чекати відповідного юридичного оформлення. Оскільки пани не працювали, їхня власність в очах селян не мала сакрального характеру недоторканності. У країні запанував стан повної «свободи», яку селяни розуміли як свавілля і пов'язували з «припиненням усіляких робіт, платежів за землю, в необмеженому користуванні усіма землями поміщиків»³⁵.

Улітку й особливо восени 1917 р. селяни стали переходити у рішучий наступ проти великого приватновласницького землеволодіння. Їх уже не влаштовували помірковані заходи, розраховані на правову перспективу розв'язання аграрної проблеми. Хлібороби бажали отримати землю негайно і переходили до її захоплення. Розмах селянської боротьби, бродіння в армії, безкінечні виступи і страйки робітників засвідчили, що в країні назріла загальнонаціональна криза, яка вимагала нагального вирішення. Росія, а за нею й Україна опинилися на шляху небачених до того часу потрясінь, політичних і соціально-економічних катаклізмів³⁶.

Отже, революційні події 1917 р. оголили та сильно загострили болючі питання суспільного розвитку на селі. Першочерговим стало селянське питання, а поведінка селянства, у свою чергу, багато в чому визначала долю революції та зумовила перебіг подальших подій.

Водночас селянська свідомість перебувала у рамках закостенілих архаїчних поглядів і переконань та усю дійсність сприймала через такий фільтр. Консервативність патріархальних світоглядних цінностей більшості українських селян зумовив їх ставлення до землі, волі, влади та держави в цілому. Саме в революційний час знайшло своє вираження амбівалентне ставлення селянства до означених категорій. З одного боку, віра у якісні зміни та реформи, а з другого – руйнівні прояви і бажання. Ініційований суспільною свідомістю селянський анархізм, каталізаторами якого були Світова війна і революційні події, став повсякденною практикою розв'язання земельного питання у період Центральної Ради.

¹ Шандра В., Крижанівська О., Вільшанська О. Історія повсякдення як науковий підхід для вдосконалення досліджень історії України XIX – початку XX ст. // Проблеми історії України XIX – початку XX ст. – 2006. – Вип. XI. – С. 28.

² Фуко М. Археологія знання / Пер. с фр. М. Б. Раковой, А. Ю. Серебрянниковой. – СПб., 2004. – С. 39, 40.

³ Удод О. Історія повсякденності як провідний напрям української історіографії // Краєзнавство. – 2010. – № 3. – С. 7.

⁴ Бондар В. Повсякденне життя селянства Наддніпрянської України другої половини XIX – початку XX ст.: до історіографії питання // Краєзнавство. – 2010. – № 3. – С. 10.

⁵ Туренко В. Український організований націоналізм в координатах етноментальних характеристик українства // Соціальна психологія. – 2007. – № 6. – С. 56.

⁶ Горяинова О. И. Культура повседневности в контексте методологии культурологического познания // Культурологический журнал. – 2010. – № 1: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: // http://www.cr-journal.ru/rus/journals/34.html&j_id=2.

⁷ Додонов Р. Структура когнітивної сфери соціуму // Соціальна психологія. – 2003. – № 2. – С. 8.

⁸ Проблеми теорії ментальності / Відп. ред. М. В. Попович. – К., 2006. – С. 274.

⁹ Проблеми теорії ментальності... – С. 277.

¹⁰ Личкова В. Сакральні горизонти української культури. Архетипи – хронотипи – сигнатури // Художня культура: актуальні проблеми: Науковий вісник Інституту проблем сучасного мистецтва НАН України. – К., 2010. – Вип. 7. – С. 191.

¹¹ Лозовий В. С. Аграрний фактор духовної та матеріальної культури українського селянства (кінець XIX – початок XX ст.) // Освіта, наука і культура на Поділлі: збірник наукових праць. – Кам'янець-Подільський, 2010. – Т. 16: Матеріали круглого столу «Освіта, культура і просвітницький рух на Поділлі» 22 жовтня 2010 року. – С. 329.

¹² Михайлюк О. В. Селянство України в перші десятиліття XX ст.: Соціокультурні процеси: монографія. – Дніпропетровськ, 2007. – С. 51.

¹³ Проблеми теорії ментальності... – С. 276.

¹⁴ Лозовий В. С. Аграрна революція в Наддніпрянській Україні: ставлення селянства до влади в добу Центральної Ради (березень 1917 р. – квітень 1918 р.): монографія. – Кам'янець-Подільський, 2008. – С. 69.

¹⁵ Присяжнюк Ю. П. Українське селянство Наддніпрянської України: соціоментальна історія другої половини XIX – початку XX ст. – Черкаси, 2007. – С. 264.

¹⁶ Лозовий В. С. Аграрна революція в Наддніпрянській Україні... – С. 81.

¹⁷ Лозовий В. С. Правосвідомість селянства в період Української революції 1917-1920 рр.: історичний аспект. – Кам'янець-Подільський, 2011. – С. 15.

¹⁸ Присяжнюк Ю. П. Ментальність українського селянства в умовах капіталістичної трансформації су-

пільства (друга половина XIX – початок XX ст.) // Укр. іст. журн. – 1999. – № 3. – С. 27.

¹⁹ Присяжнюк Ю. П. Сервітутне право у «картині світу» пересічного українського селянина (на матеріалах Правобережної України початку XX ст.) // Проблеми історії України XIX – початку XX ст. – 2003. – Вип. 5. – С. 44.

²⁰ Михайлюк О. В. Про деякі особливості взаємин радянської влади і українського селянства в революційний період (1917 – середина 20-х рр.) // Наук. праці іст. факультету Запорізького держ. університету. – 2001. – Вип. XIII. – С. 103-104.

²¹ Храмова В. До проблеми української ментальності. Замість передмови // Українська душа. – К., 1992. – С. 28.

²² Історія українського селянства: нариси в 2-х т. / Ін-т історії України НАН України; під ред. В. М. Литвина. – К., 2006. – Т. 2. – С. 7.

²³ Реєнт О. П. Перша світова війна XX ст. та українське суспільство // Проблеми історії України XIX – початку XX ст. – 2005. – Вип. 9. – С. 17.

²⁴ Реєнт О., Сердюк О. Загострення суперечностей в імперському суспільстві у роки Першої світової війни (липень 1914 – лютий 1917 рр.) // Проблеми історії України XIX – початку XX ст. – 2004. – Вип. 7. – С. 36.

²⁵ Реєнт О. П. Вплив Великої війни 1914-1918 рр. на цивілізаційні процеси в країні / О. П. Реєнт // Сучасна цивілізація: гуманітарний аспект: збірник наук. праць. – К., 2004. – С. 94.

²⁶ Лозовий В. С. Правосвідомість селянства в період Української революції 1917-1920 рр... – С. 19-20.

²⁷ Горин Д. Г. К феноменологии должного и сущего: «иное царство» и метафизика власти в культуре России // Культурологический журнал. – 2012. – № 3.: [Электронный ресурс]. – Режим доступа: // http://www.cj-journal.ru/rus/journals/142.html&j_id=11.

²⁸ Дроздов О. Агресіологія як міждисциплінарна галузь наукових досліджень / // Соціальна психологія. – 2006. – № 1. – С. 46.

²⁹ Михайлюк О. В. «Друга пасха»: сприйняття селянами Лютневої революції 1917 р. // Український селянин. – 2008. – Вип. 11. – С. 249.

³⁰ Центральний державний архів вищих органів влади та управління України, ф. 267, оп. 1, спр. 2, арк. 14.

³¹ Там само, ф. 1115, оп. 1, спр. 12, арк. 23.

³² Там само, спр. 42, арк. 1.

³³ Михайлюк О. В. «Друга пасха»... – С. 249.

³⁴ Булдаков В. П. Имперство и российская революционность (критические заметки) // Отечественная история. – 1997. – № 1. – С. 45.

³⁵ Лозовий В. С. Аграрна революція в Наддніпрянській Україні... – С. 122, 125.

³⁶ Хміль І., Куташев І. Наростання селянського екстремізму в Україні (березень-жовтень 1917 р.) // Проблеми вивчення історії Української революції 1917-1921 рр. – 2002. – № 1. – С. 73.

УДК 94(477)«1919»:355.1

© Дмитро Трембовецький
(Кам'янець-Подільський)

ЗАКОНОДАВЧА УПРАВА ЯК СТРУКТУРНА ОДИНИЦЯ КАНЦЕЛЯРІЇ ВІЙСЬКОВОГО МІНІСТЕРСТВА ДРУГОЇ УНР

У даній статті з'ясовується організаційна структура, висвітлюються функції, штати Законодавчої управи як складової Канцелярії Військового міністерства Другої УНР, а також компетенція її відділів.

Ключові слова: Військове міністерство, військовий міністр, Директорія, Друга УНР, Законодавча управа, Законодавчий, Кодифікаційний та Юридично-консультаційний відділи, канцелярія, армія, уряд, управа.

Д.Трембовецький

Законодательная управа как структурная единица Канцелярии Военного министерства Второй УНР

В данной статье выясняется организационная структура, освещаются функции, штаты Законодательной управы как составляющей Канцелярии Военного министерства Второй УНР, а также компетенция ее отделов.

Ключевые слова: Военное министерство, военный министр, Директория, Вторая УНР, Законодательная управа, Законодательный, Кодификационный и Юридическо-консультационный отделы, канцелярия, армия, правительство, управа.

D.Trembovetskyi

The Legislative Council as a Structural Unit of the Chancellery of the Ministry of Defence of Second UNR

This article deals with organizational structure, features of the Legislative council states as a part of the Chancellery of Second UNR Ministry of Defence and the competence of its departments.

Keywords: Military Department, Minister of War, Directory, Second UNR legislative council, legislative codification and legal and consulting companies, chancellery, army, government administration.

Питання забезпечення обороноздатності та будівництва Збройних сил Другої УНР покладалося на Військове міністерство. Однак його діяльність, зокрема організаційна структура, не отримала належного висвітлення в історіографії. Радянські історики в силу ідеологічної заангажованості не звертали увагу на діяльність цього мі-